

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 5ης Σεπτεμβρίου 2012 *

«Οδηγία 2004/38/ΕΚ — Δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών της οικογένειάς τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών — Άρθρο 3, παράγραφος 2 — Υποχρέωση προς διευκόλυνση, σε συμφωνία με την εθνική νομοθεσία, της εισόδου και της διαμονής “κάθε άλλου μέλους της οικογένειας” που συντηρείται από πολίτη της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-83/11,

με αντικείμενο αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) (Ηνωμένο Βασίλειο), με απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Φεβρουαρίου 2011, στο πλαίσιο της δίκης

Secretary of State for the Home Department

κατά

Muhammad Sazzadur Rahman,

Fazly Rabby Islam,

Mohibullah Rahman,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Prechal, προέδρους τμήματος, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, E. Juhász, Γ. Αρέστη, M. Pešić (εισηγητή), M. Berger και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Φεβρουαρίου 2012,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— το Centre for Advice on Individual Rights in Europe (AIRE Centre), εκπροσωπούμενο από τον A. Weiss, καθώς και από τις N. Mole και S. Chaudary, συμβούλους,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον L. Seeboruth, επικουρούμενο από τον R. Palmer, barrister,
- η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Materne,
- η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον C. Vang και τη V. Pasternak Jørgensen,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Wiedmann,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον L. D'Ascia, avvocato dello Stato,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Wissels και M. Bulterman,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Szpunar,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Tufvesson και τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Μαρτίου 2012,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 2, και του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77, και διορθωτικό ΕΕ 2004, L 229, σ. 35, και ΕΕ 2005, L 197, σ. 34).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο της εκδικάσεως διαφοράς μεταξύ του Secretary of State for the Home Department (στο εξής: Secretary of State) και των Muhammad Sazzadur Rahman, Fazly Rabby Islam και Mohibullah Rahman, πολιτών του Μπαγκλαντές, με αντικείμενο το αίτημα αυτών να τους χορηγηθεί άδεια διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο ως μέλη της οικογένειας πολίτη κράτους μέλους του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (στο εξής: ΕΟΧ).

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 2004/38

- 3 Η έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2004/38 προβλέπει τα ακόλουθα:

«Προκειμένου να διατηρηθεί η ενότητα της οικογένειας με ευρύτερη έννοια και με την επιφύλαξη της απαγόρευσης διακρίσεων λόγω ιθαγένειας, η κατάσταση των προσώπων τα οποία δεν περιλαμβάνονται στον ορισμό του μέλους της οικογένειας δυνάμει της παρούσας οδηγίας και τα οποία, ως εκ τούτου, δεν απολαμβάνουν αυτόματου δικαιώματος εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, θα πρέπει να εξετάζεται από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της εθνικής του νομοθεσίας,

ώστε να αποφασίζεται κατά πόσον μπορεί να επιτραπεί η είσοδος και η διαμονή στα εν λόγω πρόσωπα, λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση τους με τον πολίτη της Ένωσης ή οιοσδήποτε άλλες συνθήκες, όπως η οικονομική ή συγγενική εξάρτησή τους από τον πολίτη της Ένωσης.»

- 4 Κατά το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, ως «μέλος της οικογένειας» για τους σκοπούς εφαρμογής της οδηγίας αυτής νοείται:

«α) ο (η) σύζυγος·

β) ο (η) σύντροφος με τον (την) οποίο(-α) ο πολίτης της Ένωσης έχει σχέση καταχωρισμένης συμβίωσης [...].

γ) οι απευθείας κατιόντες οι οποίοι είναι κάτω της ηλικίας των 21 ετών ή είναι συντηρούμενοι καθώς και εκείνοι του (της) συζύγου ή του (της) συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β'·

δ) οι συντηρούμενοι απευθείας ανιόντες καθώς και εκείνοι του (της) συζύγου ή του (της) συντρόφου, όπως ορίζεται στο στοιχείο β'».

- 5 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2004/38, με τίτλο «Δικαιούχοι», ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία ισχύει για όλους τους πολίτες της Ένωσης οι οποίοι μεταβαίνουν ή διαμένουν σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο του οποίου είναι υπήκοοι καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2, σημείο 2, που τους συνοδεύουν ή πηγαίνουν να τους συναντήσουν.

2. Με την επιφύλαξη τυχόν ατομικού δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των ενδιαφερομένων και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του, το κράτος μέλος υποδοχής διευκολύνει την είσοδο και τη διαμονή των ακόλουθων προσώπων:

α) κάθε άλλου μέλους της οικογένειας, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς του, που δεν εμπίπτει στον ορισμό του άρθρου 2, σημείο 2, εφόσον συντηρείται από τον πολίτη της Ένωσης που έχει ίδιον δικαίωμα διαμονής ή ζει υπό τη στέγη του στη χώρα προέλευσης, ή εφόσον σοβαροί λόγοι υγείας καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του εν λόγω μέλους της οικογένειας από τον πολίτη της Ένωσης·

β) του (της) συντρόφου με τον (την) οποίο(-α) ο πολίτης της Ένωσης έχει σταθερή σχέση, δεόντως αποδεδειγμένη

Το κράτος μέλος υποδοχής αναλαμβάνει εκτενή εξέταση της προσωπικής κατάστασης και αιτιολογεί κάθε άρνηση εισόδου ή διαμονής των προσώπων αυτών.»

- 6 Το άρθρο 10 της οδηγίας 2004/38, με τίτλο «Χορήγηση του δελτίου διαμονής», ορίζει τα εξής:

«1. Το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν είναι υπήκοοι κράτους μέλους πιστοποιείται με τη χορήγηση εγγράφου το οποίο καλείται “Δελτίο διαμονής μέλους της οικογένειας ενός πολίτη της Ένωσης”, το αργότερο εντός εξαμήνου από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Η βεβαίωση υποβολής της αίτησης για τη χορήγηση δελτίου διαμονής χορηγείται αμέσως.

2. Προκειμένου να χορηγήσουν δελτίο διαμονής, τα κράτη μέλη απαιτούν την προσκόμιση των ακόλουθων εγγράφων:

[...]

ε) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο α', έγγραφο χορηγηθέν από την αρμόδια αρχή της χώρας καταγωγής ή προέλευσης το οποίο πιστοποιεί ότι συντηρούνται από τον πολίτη της Ένωσης ή ότι ζούσαν υπό τη στέγη του στην εν λόγω χώρα ή απόδειξη της ύπαρξης σοβαρών λόγων υγείας, οι οποίοι καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του μέλους της οικογένειας από τον πολίτη της Ένωσης

[...]».

Η εθνική νομοθεσία

7 Η οδηγία 2004/38 μεταφέρθηκε στην έννομη τάξη του Ηνωμένου Βασιλείου με την κανονιστική πράξη του 2006 περί μεταναστεύσεως (Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος) [Immigration (European Economic Area) Regulations 2006], όπως τροποποιήθηκε με την κανονιστική πράξη του 2009 περί μεταναστεύσεως [Immigration (European Economic Area) (Amendment) Regulations 2009] (στο εξής: κανονιστική πράξη περί μεταναστεύσεως).

8 Το άρθρο 7 της κανονιστικής πράξεως περί μεταναστεύσεως, επιγραφόμενο «Μέλος της οικογένειας», ορίζει τα εξής:

«1) Υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 2, για τους σκοπούς της παρούσας κανονιστικής πράξεως, τα ακόλουθα πρόσωπα θεωρούνται ως μέλη της οικογένειας ενός προσώπου:

a) ο/η σύζυγος ή ο/η καταχωρισμένος/-η σύντροφος,

b) οι απευθείας κατιόντες του καθώς και οι απευθείας κατιόντες του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/-ης συντρόφου οι οποίοι:

i) έχουν ηλικία κάτω των 21 ετών ή

ii) συντηρούνται από το πρόσωπο αυτό ή από τον/τη σύζυγό του ή τον/την καταχωρισμένο/-η σύντρόφό του,

c) οι συντηρούμενοι απευθείας ανιόντες του καθώς και οι συντηρούμενοι απευθείας ανιόντες του/της συζύγου ή του/της καταχωρισμένου/-ης συντρόφου,

d) κάθε πρόσωπο που πρέπει να θεωρείται ως μέλος της οικογένειας του προσώπου αυτού δυνάμει της παραγράφου 3.

[...]

3) [...] κάθε πρόσωπο που είναι μέλος της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια και στο οποίο έχει χορηγηθεί άδεια μέλους οικογένειας πολίτη του ΕΟΧ, βεβαίωση εγγραφής ή δελτίο διαμονής θεωρείται ως μέλος της οικογένειας του πολίτη του οικείου κράτους του ΕΟΧ, εφόσον εξακολουθεί να πληροί τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 8, παράγραφοι 2, 3, 4 ή 5, σε σχέση με τον εν λόγω πολίτη του οικείου κράτους του ΕΟΧ και εφόσον η άδεια, η βεβαίωση ή το δελτίο εξακολουθούν να ισχύουν ή δεν έχουν ανακληθεί.

[...]»

9 Το άρθρο 8 της κανονιστικής πράξεως περί μεταναστεύσεως, επιγραφόμενο «Μέλος της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια», έχει ως εξής:

- «1) Για τους σκοπούς της παρούσας κανονιστικής πράξεως, ως “μέλος της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια” νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο δεν είναι μέλος της οικογένειας πολίτη ενός κράτους του ΕΟΧ δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχεία a, b, ή c, και το οποίο πληροί τις προϋποθέσεις που ορίζονται στις παραγράφους 2, 3, 4 ή 5.
- 2) Ένα πρόσωπο πληροί την προϋπόθεση που ορίζεται στην παρούσα παράγραφο εφόσον είναι μέλος της οικογένειας πολίτη ενός κράτους του ΕΟΧ, της οικογένειας του/της συζύγου του ή της οικογένειας του/της καταχωρισμένου/-ης συντρόφου του και εφόσον:
- a) διαμένει στο ίδιο κράτος του ΕΟΧ με αυτό στο οποίο διαμένει ο πολίτης του ΕΟΧ και συντηρείται από αυτόν ή ζει υπό τη στέγη του,
- b) πληροί την οριζόμενη στο στοιχείο a προϋπόθεση και συνοδεύει τον πολίτη του οικείου κράτους του ΕΟΧ στο Ηνωμένο Βασίλειο ή επιθυμεί να εγκατασταθεί με αυτόν, ή
- c) πληροί την οριζόμενη στο στοιχείο a προϋπόθεση, έχει εγκατασταθεί με τον πολίτη του οικείου κράτους του ΕΟΧ στο Ηνωμένο Βασίλειο και εξακολουθεί να συντηρείται από αυτόν ή να ζει υπό τη στέγη του.
- 3) Ένα πρόσωπο πληροί την προϋπόθεση που ορίζεται στην παρούσα παράγραφο εφόσον είναι μέλος της οικογένειας πολίτη ενός κράτους του ΕΟΧ, της οικογένειας του/της συζύγου του ή της οικογένειας του/της καταχωρισμένου/-ης συντρόφου του και εφόσον συντρέχουν σοβαροί λόγοι υγείας που καθιστούν απολύτως αναγκαία την προσωπική φροντίδα του προσώπου αυτού από τον πολίτη του οικείου κράτους του ΕΟΧ, από τον/τη σύζυγό του ή από τον/την καταχωρισμένο/-η σύντροφό του.

[...]

- 6) Για τους σκοπούς της παρούσας κανονιστικής πράξεως, ως “πολίτης του οικείου κράτους του ΕΟΧ”, σε σχέση με το μέλος της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια, νοείται ο πολίτης κράτους του ΕΟΧ ο οποίος είναι ο ίδιος ή ο/η σύζυγός του ή ο/η καταχωρισμένος/-η σύντροφός του συγγενής του μέλους της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια για τους σκοπούς των παραγράφων 2, 3 ή 4, ή ο πολίτης κράτους του ΕΟΧ ο οποίος είναι ο σύντροφος του μέλους της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια για τους σκοπούς της παραγράφου 5».

10 Το άρθρο 17 της κανονιστικής πράξεως περί μεταναστεύσεως, επιγραφόμενο «Χορήγηση δελτίου διαμονής», ορίζει τα εξής:

«[...]

- 4) Ο Secretary of State μπορεί να χορηγήσει δελτίο διαμονής σε μέλος της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια το οποίο δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 7, παράγραφος 3, και δεν είναι πολίτης κράτους του ΕΟΧ:
- a) εάν ο πολίτης του οικείου κράτους του ΕΟΧ είναι, σε σχέση με το μέλος της οικογένειας υπό την ευρεία έννοια, πρόσωπο που πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις ή πολίτης κράτους του ΕΟΧ ο οποίος έχει δικαίωμα μόνιμης διαμονής δυνάμει του άρθρου 15, και
- b) εάν, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων, ο Secretary of State εκτιμά ότι ενδείκνυται η χορήγηση δελτίου διαμονής.

- 5) Όταν υποβάλλεται αίτηση στον Secretary of State δυνάμει της παραγράφου 4, αυτός προβαίνει σε ενδελεχή εξέταση της ατομικής περιπτώσεως του αιτούντος και, σε περίπτωση απορρίψεως του αιτήματος, αιτιολογεί την άρνησή του εκτός εάν λόγοι αναγόμενοι στην ασφάλεια του κράτους δεν επιτρέπουν την αιτιολόγηση αυτή.

[...]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 11 Στις 31 Μαΐου 2006 ο Mahbur Rahman, πολίτης του Μπαγκλαντές, συνήψε γάμο με Ιρλανδή υπήκοο που εργαζόταν στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 12 Μετά την τέλεση του γάμου, ο Muhammad Sazzadur Rahman, αδελφός του Mahbur Rahman, ο Fazly Rabby Islam, ετεροθαλής αδελφός του, και ο Mohibullah Rahman, ανηψιός του, ζήτησαν άδεια μέλους οικογένειας πολίτη κράτους του ΕΟΧ προκειμένου να αποκτήσουν δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο ως πρόσωπα συντηρούμενα από το ζεύγος Rahman. Ο Entry Clearance Officer στο Μπαγκλαντές απέρριψε τα αιτήματα αυτά στις 27 Ιουλίου 2006, με την αιτιολογία ότι οι εφεσίβλητοι της κύριας δίκης δεν απέδειξαν ότι συντηρούνταν από το ζεύγος Rahman στο Μπαγκλαντές.
- 13 Οι εφεσίβλητοι της κύριας δίκης προσέβαλαν την ως άνω απορριπτική απόφαση ενώπιον του Immigration Judge of the Asylum and Immigration Tribunal [αρμόδιος για ζητήματα μεταναστεύσεως δικαστής του δικαιοδοτικού οργάνου για ζητήματα μεταναστεύσεως και ασύλου]. Το δικαιοδοτικό αυτό όργανο έκανε δεκτό το ένδικο βοήθημά τους στις 19 Ιουνίου 2007. Έκρινε ότι αυτοί υπάγονταν στις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 και ότι, ως εκ τούτου, η είσοδος τους στο Ηνωμένο Βασίλειο έπρεπε να διευκολυνθεί. Κατά συνέπεια, χορηγήθηκαν άδειες μέλους οικογένειας πολίτη κράτους του ΕΟΧ στους εφεσίβλητους της κύριας δίκης οι οποίοι μπόρεσαν έτσι να έλθουν στο Ηνωμένο Βασίλειο για να ζήσουν μαζί με το ζεύγος Rahman.
- 14 Στις 9 Ιανουαρίου 2008 οι εφεσίβλητοι της κύριας δίκης ζήτησαν τη χορήγηση δελτίων διαμονής προκειμένου να κατοχυρωθεί και τυπικώς το δικαίωμα διαμονής τους στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα σχετικά αιτήματα απορρίφθηκαν με την από 24 Δεκεμβρίου 2008 απόφαση του Secretary of State, διότι αυτός έκρινε ότι οι εφεσίβλητοι της κύριας δίκης δεν απέδειξαν ότι διέμεναν στο ίδιο κράτος του ΕΟΧ με την R. Rahman, πολίτη της Ένωσης, πριν αυτή αφιχθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο, ούτε ότι εξακολουθούσαν να συντηρούνται από αυτήν ή ότι διαβιούσαν υπό τη στέγη της στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 15 Ο Immigration Judge of the Asylum and Immigration Tribunal, επιληφθείς ενδίκου βοηθήματος κατά της προαναφερθείσας αποφάσεως, αποφάνθηκε στις 6 Απριλίου 2009 ότι οι εφεσίβλητοι της κύριας δίκης είχαν πράγματι την ιδιότητα του «συντηρούμενου» μέλους και ότι, ως εκ τούτου, ο φάκελός τους έπρεπε να εξεταστεί κατ' εφαρμογή των οριζόμενων στο άρθρο 17, παράγραφοι 4 και 5, της κανονιστικής πράξεως περί μεταναστεύσεως.
- 16 Ο Secretary of State ζήτησε από το Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [δευτεροβάθμιο δικαστήριο διοικητικών και λοιπών διαφορών (τμήμα μεταναστεύσεως και ασύλου)], να επανεξετάσει την ως άνω απόφαση. Στις 30 Απριλίου 2009 διατάχθηκε η επανεξέταση της αποφάσεως και το ως άνω δικαστήριο επιλήφθηκε της διαφοράς σε δεύτερο βαθμό.

- 17 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber), ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Απαιτείται, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, [της οδηγίας 2004/38], ένα κράτος μέλος να προβλέπει στην εθνική νομοθεσία του τη διευκόλυνση της εισόδου και της διαμονής σε κράτος μέλος για την κατηγορία των μελών της οικογένειας που δεν είναι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία μπορούν να πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 10, παράγραφος 2, [της οδηγίας αυτής];
 - 2) Μπορεί ένα τέτοιο μέλος της οικογένειας, όπως αναφέρεται υπό το ερώτημα 1, να επικαλεστεί την απευθείας εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 2, [της οδηγίας 2004/38] σε περίπτωση που δεν μπορεί να συμμορφωθεί προς τις απαιτήσεις που απορρέουν από τις εθνικές νομοθετικές διατάξεις;
 - 3) Η κατηγορία των άλλων μελών της οικογένειας που αναφέρεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, και στο άρθρο 10, παράγραφος 2, [της οδηγίας 2004/38] περιορίζεται σε όσα μέλη έχουν διαμείνει στην ίδια χώρα με τον πολίτη της Ένωσης και με την/τον σύζυγό του, πριν την άφιξη του πολίτη της Ένωσης στο κράτος υποδοχής;
 - 4) Πρέπει η αναφερόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 2, [της οδηγίας 2004/38] σχέση εξαρτήσεως, στην οποία βασίζεται το άλλο μέλος της οικογένειας προκειμένου να διασφαλίσει την είσοδό του στο κράτος υποδοχής, να είναι σχέση εξαρτήσεως που υπήρχε λίγο πριν τη μετοίκηση του πολίτη της Ένωσης στο κράτος υποδοχής;
 - 5) Μπορεί ένα κράτος μέλος να θέσει συγκεκριμένες προϋποθέσεις όσον αφορά τη φύση ή τη διάρκεια της σχέσης εξαρτήσεως του άλλου μέλους της οικογένειας που αναφέρεται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, [της οδηγίας 2004/38] προκειμένου να αποφευχθεί η πιθανότητα δημιουργίας επιτηδευμένης ή μη αναγκαίας σχέσεως εξαρτήσεως με σκοπό να καταστεί δυνατό σε μη υπήκοο να εισέλθει ή να εξακολουθεί να διαμένει στην επικράτειά του;
 - 6) Πρέπει η σχέση εξαρτήσεως, στην οποία βασίζεται το άλλο μέλος της οικογένειας προκειμένου να εισέλθει σε κράτος μέλος, να εξακολουθεί να υφίσταται στο κράτος υποδοχής για συγκεκριμένη περίοδο ή επ' αόριστον, προκειμένου να εκδοθεί ή να ανανεωθεί δελτίο διαμονής σύμφωνα με το άρθρο 10 [της οδηγίας 2004/38] και εάν ναι, με ποιο τρόπο πρέπει να αποδεικνύεται αυτή η σχέση εξαρτήσεως;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος

- 18 Όσον αφορά το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία επιβάλλεται να εξεταστούν από κοινού, επισημαίνεται ευθύς εξαρχής ότι η οδηγία 2004/38 δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να κάνουν δεκτό κάθε αίτημα εισόδου ή διαμονής που έχουν υποβάλει πρόσωπα τα οποία αποδεικνύουν ότι είναι «συντηρούμενα» μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής.
- 19 Ειδικότερα, όπως υποστήριξαν οι κυβερνήσεις που κατέθεσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τόσο από το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 όσο και από το όλο σύστημα αυτής προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης προέβη σε διάκριση μεταξύ των μελών της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης κατά το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, τα οποία, υπό την τήρηση των προϋποθέσεων της οδηγίας αυτής, έχουν δικαίωμα εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής του εν λόγω πολίτη, αφενός, και των λοιπών μελών

της οικογένειας κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, των οποίων η είσοδος και η διαμονή πρέπει απλώς να διευκολύνονται από το προαναφερθέν κράτος μέλος, αφετέρου.

- 20 Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από την έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2004/38, κατά την οποία, «[π]ροκειμένου να διατηρηθεί η ενότητα της οικογένειας με ευρύτερη έννοια [...], η κατάσταση των προσώπων τα οποία δεν περιλαμβάνονται στον ορισμό του μέλους της οικογένειας δυνάμει της παρούσας οδηγίας και τα οποία, ως εκ τούτου, δεν απολαύουν αυτόματου δικαιώματος εισόδου και διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής, θα πρέπει να εξετάζεται από το κράτος μέλος υποδοχής βάσει της εθνικής του νομοθεσίας, ώστε να αποφασίζεται κατά πόσον μπορεί να επιτραπεί η είσοδος και η διαμονή στα εν λόγω πρόσωπα, λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση τους με τον πολίτη της Ένωσης ή οιοσδήποτε άλλες συνθήκες, όπως η οικονομική ή συγγενική εξάρτησή τους από τον πολίτη της Ένωσης».
- 21 Μολονότι από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να αναγνωρίζουν δικαίωμα εισόδου και διαμονής σε πρόσωπα που είναι συντηρούμενα μέλη της οικογένειας, υπό την ευρεία έννοια του όρου, ενός πολίτη της Ένωσης, γεγονός πάντως είναι ότι, όπως προκύπτει από τη χρήση της οριστικής εγκλίσεως «διευκολύνει» στο άρθρο 3, παράγραφος 2, η διάταξη αυτή επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να επιφυλάσσουν στα αιτήματα εισόδου και διαμονής που υποβάλλουν πρόσωπα τα οποία έχουν ορισμένη σχέση εξαρτήσεως από έναν πολίτη της Ένωσης πλεονεκτικότερη μεταχείριση σε σύγκριση με τα αντίστοιχα αιτήματα που υποβάλλουν πολίτες τρίτων κρατών.
- 22 Προκειμένου να εκπληρώνουν την υποχρέωση αυτή, τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2004/38, να προβλέπουν τη δυνατότητα εκδόσεως αποφάσεως επί του αιτήματος των διαλαμβανόμενων στην παράγραφο 2, πρώτο εδάφιο, του ίδιου άρθρου προσώπων, η οποία να βασίζεται σε ενδελεχή εξέταση της προσωπικής τους καταστάσεως και, σε περίπτωση απορρίψεως του αιτήματος, να είναι αιτιολογημένη.
- 23 Όπως προκύπτει από την έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 2004/38, στο πλαίσιο της εξετάσεως της προσωπικής καταστάσεως του αιτούντος, η αρμόδια αρχή οφείλει να λαμβάνει υπόψη διάφορες παραμέτρους που να ασκούν επιρροή αναλόγως της περιπτώσεως, όπως τον βαθμό οικονομικής ή για πρακτικούς λόγους εξαρτήσεως και τον βαθμό συγγένειας μεταξύ του μέλους της οικογένειας και του πολίτη της Ένωσης τον οποίο το μέλος αυτό επιθυμεί να συνοδεύσει ή με τον οποίο επιθυμεί να εγκατασταθεί.
- 24 Λαμβανομένης υπόψη τόσο της ελλείψεως ακριβέστερων κανόνων στην οδηγία 2004/38 όσο και της χρήσεως των όρων «σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του» στο άρθρο 3, παράγραφος 2, αυτής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι κάθε κράτος μέλος διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό των παραμέτρων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Με αυτά τα δεδομένα, το κράτος μέλος υποδοχής οφείλει να μεριμνά ώστε η νομοθεσία του, αφενός, να περιλαμβάνει κριτήρια που να συνάδουν τόσο με τη συνήθη έννοια του όρου «διευκολύνει» όσο και με τους όρους του άρθρου 3, παράγραφος 2, που προσδιορίζουν τη σχέση εξαρτήσεως, και, αφετέρου, να μην καθιστούν τη διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας.
- 25 Τέλος, επισημαίνεται ότι, μολονότι, όπως ορθώς παρατήρησαν όσες κυβερνήσεις κατέθεσαν παρατηρήσεις, οι όροι που χρησιμοποιούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 δεν είναι αρκούντως ακριβείς ώστε να παρέχουν στον αιτούντα την είσοδο και τη διαμονή τη δυνατότητα να στηριχθεί απευθείας στη διάταξη αυτή προκειμένου να προσδιορίσει ποια κριτήρια εκτιμήσεως θα έπρεπε κατά τη γνώμη του να εφαρμοστούν για την εξέταση του αιτήματός του, γεγονός πάντως είναι ότι ο αιτών έχει το δικαίωμα να ζητήσει από δικαιοδοτικό όργανο να ελέγξει εάν η εθνική νομοθεσία και η εφαρμογή της κείνται εντός των ορίων της προβλεπόμενης από την οδηγία διακριτικής ευχέρειας (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 1996, C-72/95, Kraaijeveld

κ.λπ., 1996, σ. I-5403, σκέψη 56· της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-127/02, Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, 2004, σ. I-7405, σκέψη 66, καθώς και της 26ης Μαΐου 2011, C-165/09 έως C-167/09, Stichting Natuur en Milieu κ.λπ., Συλλογή 2011, σ. I-4599, σκέψεις 100 έως 103).

- 26 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 έχει την έννοια ότι:
- τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να κάνουν δεκτό κάθε αίτημα εισόδου ή διαμονής που υποβάλλεται από μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν καλύπτονται από τον ορισμό που δίνει το άρθρο 2, σημείο 2, της εν λόγω οδηγίας, ακόμη και εάν τα μέλη αυτά έχουν αποδείξει, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, αυτής, ότι συντηρούνται από τον εν λόγω πολίτη,
 - εντούτοις, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε η νομοθεσία τους να περιλαμβάνει κριτήρια τα οποία καθιστούν δυνατή την έκδοση αποφάσεως επί του αιτήματος εισόδου και διαμονής των ως άνω προσώπων που να βασίζεται σε ενδελεχή εξέταση της προσωπικής τους καταστάσεως και που, σε περίπτωση απορρίψεως του αιτήματος, να είναι αιτιολογημένη,
 - τα κράτη μέλη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό των εν λόγω κριτηρίων τα οποία, πάντως, θα πρέπει, αφενός, να συνάδουν τόσο με τη συνήθη έννοια του όρου «διευκολύνει» όσο και με τους όρους του άρθρου 3, παράγραφος 2, που προσδιορίζουν τη σχέση εξαρτήσεως, και, αφετέρου, να μην καθιστούν τη διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας, και
 - οποιοσδήποτε αιτών έχει το δικαίωμα να ζητήσει από δικαιοδοτικό όργανο να ελέγξει εάν η εθνική νομοθεσία και η εφαρμογή της πληρούν τις ανωτέρω προϋποθέσεις.

Επί του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος

- 27 Με το τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία επιβάλλεται να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν εάν, προκειμένου να υπαχθεί στην κατηγορία των «συντηρούμενων» μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, ο αιτών πρέπει να έχει διαμείνει στο ίδιο κράτος με τον πολίτη της Ένωσης και να συντηρείται από αυτόν λίγο μόνο χρόνο πριν την εγκατάσταση ή κατά τον χρόνο της εγκαταστάσεως του πολίτη αυτού στο κράτος μέλος υποδοχής.
- 28 Όπως υποστήριξαν ιδίως το Centre for Advice on Individual Rights in Europe (AIRE Centre), η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, με βάση το γράμμα της οδηγίας 2004/38 δεν μπορεί να συναχθεί ότι όσα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης δεν καλύπτονται από τον ορισμό που δίνει το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας αυτής και έχουν αποδείξει δεόντως τη σχέση εξαρτήσεως που τα συνδέει με τον πολίτη αυτό μπορούν να αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής απλώς και μόνο για τον λόγο ότι δεν έχουν διαμείνει στο ίδιο κράτος με τον πολίτη αυτό.
- 29 Κατά το εν λόγω άρθρο 3, παράγραφος 2, τα κράτη μέλη, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους, διευκολύνουν την είσοδο και τη διαμονή «κάθε άλλου μέλους της οικογένειας [...] εφόσον συντηρείται από τον πολίτη της Ένωσης που έχει ίδιον δικαίωμα διαμονής ή ζει υπό τη στέγη του στη χώρα προέλευσης [...]».
- 30 Ομοίως, το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ε', της οδηγίας 2004/38, το οποίο αφορά τη χορήγηση δελτίου διαμονής, επιτρέπει στα κράτη μέλη να ζητούν από τα διαλαμβανόμενα στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας μέλη της οικογένειας να προσκομίσουν «έγγραφο χορηγηθέν από την αρμόδια αρχή της χώρας καταγωγής ή προέλευσης το οποίο πιστοποιεί ότι συντηρούνται από τον πολίτη της Ένωσης ή ότι ζούσαν υπό τη στέγη του στην εν λόγω χώρα».

- 31 Όπως εξέθεσε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 91, 92 και 98 των προτάσεών του, από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι ο χρησιμοποιούμενος στις διατάξεις αυτές όρος «χώρα προέλευσης» έχει την έννοια ότι αφορά τη χώρα στην οποία ο πολίτης της Ένωσης διέμενε πριν εγκατασταθεί στο κράτος μέλος υποδοχής. Αντιθέτως, από τον συνδυασμό των προαναφερθεισών διατάξεων προκύπτει ότι, στην περίπτωση πολίτη τρίτου κράτους ο οποίος δηλώνει ότι «συντηρείται» από πολίτη της Ένωσης, η «χώρα προελεύσεως» είναι το κράτος στο οποίο αυτός διέμενε κατά την ημερομηνία στην οποία ζήτησε να συνοδεύσει ή να εγκατασταθεί μαζί με τον πολίτη της Ένωσης.
- 32 Όσον αφορά τον χρόνο κατά τον οποίο ο αιτών πρέπει να τελεί σε σχέση εξαρτήσεως προκειμένου να χαρακτηριστεί ως «συντηρούμενος» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από την έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, ο σκοπός της διατάξεως αυτής συνίσταται στο «να διατηρηθεί η ενότητα της οικογένειας με ευρύτερη έννοια» μέσω της διευκόλυνσεως της εισόδου και της διαμονής όσων προσώπων δεν καλύπτονται μεν από τον ορισμό της έννοιας «μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης» κατά το άρθρο 2, σημείο 2, της οδηγίας 2004/38, πλην όμως διατηρούν στενούς και σταθερούς οικογενειακούς δεσμούς με έναν πολίτη της Ένωσης λόγω συγκεκριμένων πραγματικών καταστάσεων, όπως η οικονομική εξάρτηση, η διαβίωση υπό την ίδια στέγη ή σοβαροί λόγοι υγείας.
- 33 Πάντως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τέτοιοι δεσμοί μπορούν να υφίστανται και χωρίς το μέλος της οικογένειας του πολίτη της Ένωσης να έχει διαμείνει στο ίδιο κράτος με τον πολίτη αυτό ή να συντηρούνταν από αυτόν λίγο μόνο χρόνο πριν την εγκατάσταση ή κατά τον χρόνο της εγκαταστάσεως του πολίτη της Ένωσης στο κράτος υποδοχής. Αντιθέτως, η σχέση εξαρτήσεως πρέπει να υπάρχει, στη χώρα προελεύσεως του ενδιαφερόμενου μέλους της οικογένειας, κατά τον χρόνο που το μέλος αυτό ζητεί να εγκατασταθεί μαζί με τον πολίτη της Ένωσης από τον οποίο συντηρείται.
- 34 Στην υπόθεση της κύριας δίκης, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει, βάσει των ερμηνευτικών στοιχείων που παρασχέθηκαν ανωτέρω, εάν οι εφεσίβλητοι της κύριας δίκης συντηρούνταν από πολίτη της Ένωσης, εν προκειμένω την R. Rahman, στη χώρα προελεύσεώς τους, ήτοι στο Μπαγκλαντές, κατά τον χρόνο στον οποίο ζήτησαν να εγκατασταθούν μαζί της στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μόνον εφόσον μπορέσουν να αποδείξουν την ύπαρξη αυτής της σχέσεως εξαρτήσεως στη χώρα προελεύσεως, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, θα έχει το κράτος μέλος υποδοχής την υποχρέωση να διευκολύνει την είσοδο και τη διαμονή τους σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, όπως αυτό ερμηνεύθηκε στις σκέψεις 22 έως 25 της παρούσας αποφάσεως.
- 35 Κατόπιν των ανωτέρω, στο τρίτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι για την υπαγωγή στην κατηγορία των «συντηρούμενων» μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, η σχέση εξαρτήσεως πρέπει να υφίσταται στη χώρα προελεύσεως του ενδιαφερόμενου μέλους της οικογένειας, τούτο δε τουλάχιστον κατά τον χρόνο στον οποίο αυτό ζητεί να εγκατασταθεί μαζί με τον πολίτη της Ένωσης από τον οποίο συντηρείται.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 36 Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατά βάση εάν τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν ιδιαίτερες απαιτήσεις αναφορικά με τη φύση και τη διάρκεια της σχέσεως εξαρτήσεως υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, προκειμένου να μπορεί να διαπιστώνεται με ασφάλεια ότι η σχέση εξαρτήσεως είναι πραγματική και σταθερή και δεν δημιουργήθηκε απλώς και μόνο για να επιτευχθεί η είσοδος και η διαμονή στο έδαφος των κρατών αυτών.

- 37 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, όπως επισημάνθηκε στο πλαίσιο της απαντήσεως στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, τα κράτη μέλη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό των παραμέτρων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εξέταση των αιτημάτων εισόδου και διαμονής που υποβάλλονται από μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38.
- 38 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 105 των προτάσεών του, τα κράτη μέλη, κατά την άσκηση της διακριτικής τους ευχέρειας, μπορούν να ορίζουν στις νομοθεσίες τους ιδιαίτερες απαιτήσεις αναφορικά με τη φύση και τη διάρκεια της σχέσεως εξαρτήσεως προκειμένου ιδίως να μπορεί να διαπιστώνεται με ασφάλεια ότι η σχέση εξαρτήσεως είναι πραγματική και σταθερή και δεν δημιουργήθηκε απλώς και μόνο για να επιτευχθεί η είσοδος και η διαμονή στο έδαφος κράτους μέλος υποδοχής.
- 39 Εντούτοις, όπως κρίθηκε με τη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως, οι απαιτήσεις αυτές πρέπει, αφενός, να συνάδουν με τη συνήθη έννοια των όρων του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/38, που προσδιορίζουν τη σχέση εξαρτήσεως, και, αφετέρου, να μην καθιστούν τη διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας.
- 40 Επομένως, στο πέμπτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη, κατά την άσκηση της διακριτικής τους ευχέρειας, μπορούν να επιβάλλουν ιδιαίτερες απαιτήσεις αναφορικά με τη φύση και τη διάρκεια της σχέσεως εξαρτήσεως, υπό την προϋπόθεση πάντως ότι οι απαιτήσεις αυτές, αφενός, συνάδουν με τη συνήθη έννοια των όρων του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/38, που προσδιορίζουν τη σχέση εξαρτήσεως, και, αφετέρου, δεν καθιστούν τη διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας.

Επί του έκτου ερωτήματος

- 41 Με το έκτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατά βάση εάν η χορήγηση του δελτίου διαμονής κατά το άρθρο 10 της οδηγίας 2004/38 μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση της εξακολουθήσεως στο κράτος μέλος υποδοχής της, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, σχέσεως εξαρτήσεως.
- 42 Επισημαίνεται συναφώς ότι, όσον αφορά τη χορήγηση του προβλεπόμενου στην οδηγία 2004/38 δελτίου διαμονής, ο νομοθέτης της Ένωσης, στο άρθρο 10 της οδηγίας αυτής, περιορίστηκε κατά βάση στην απαρίθμηση των εγγράφων που πρέπει να προσκομίζονται για τη λήψη του δελτίου αυτού το οποίο θα πρέπει να χορηγείται εντός εξαμήνου από την υποβολή του αιτήματος.
- 43 Αναφορικά με όσους αιτούντες εμπίπτουν στο άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/38, το άρθρο 10 ορίζει ότι αυτοί πρέπει να προσκομίζουν ιδίως «έγγραφο χορηγηθέν από την αρμόδια αρχή της χώρας καταγωγής ή προέλευσης το οποίο πιστοποιεί [τη σχέση εξαρτήσεως με τον] πολίτη της Ένωσης».
- 44 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο νομοθέτης δεν ρύθμισε ούτε με τη διάταξη αυτή ούτε με τις λοιπές διατάξεις της οδηγίας 2004/38 το ζήτημα κατά πόσον το αίτημα μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν καλύπτονται από τον διδόμενο με το άρθρο 2, σημείο 2, της εν λόγω οδηγίας ορισμό και ζητούν να τους χορηγηθεί δελτίο διαμονής προσκομίζοντας προς τον σκοπό αυτό έγγραφο χορηγηθέν στη χώρα προελεύσεώς τους που πιστοποιεί τη σχέση εξαρτήσεως με τον πολίτη της Ένωσης, μπορεί να απορριφθεί με την αιτιολογία ότι τα μέλη αυτά, μετά την είσοδό τους στο κράτος μέλος υποδοχής, έπαψαν να εξαρτώνται από τον εν λόγω πολίτη.

- 45 Επομένως, στο έκτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/38 το ζήτημα κατά πόσον η χορήγηση δελτίου διαμονής κατά το άρθρο 10 της οδηγίας αυτής μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση της εξακολουθήσεως στο κράτος μέλος υποδοχής της, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, σχέσεως εξαρτήσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 46 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπυτος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ, έχει την έννοια ότι:

- τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να κάνουν δεκτό κάθε αίτημα εισόδου ή διαμονής που υποβάλλεται από μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης τα οποία δεν καλύπτονται από τον ορισμό που δίνει το άρθρο 2, σημείο 2, της εν λόγω οδηγίας, ακόμη και εάν τα μέλη αυτά έχουν αποδείξει, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, αυτής, ότι συντηρούνται από τον εν λόγω πολίτη,
- εντούτοις, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε η νομοθεσία τους να περιλαμβάνει κριτήρια τα οποία καθιστούν δυνατή την έκδοση αποφάσεως επί του αιτήματος εισόδου και διαμονής των ως άνω προσώπων που να βασίζεται σε ενδελεχή εξέταση της προσωπικής τους καταστάσεως και που, σε περίπτωση απορρίψεως του αιτήματος, να είναι αιτιολογημένη,
- τα κράτη μέλη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό των εν λόγω κριτηρίων τα οποία, πάντως, θα πρέπει, αφενός, να συνάδουν τόσο με τη συνήθη έννοια του όρου «διευκολύνει» όσο και με τους όρους του άρθρου 3, παράγραφος 2, που προσδιορίζουν τη σχέση εξαρτήσεως, και, αφετέρου, να μην καθιστούν τη διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας, και

οποιοσδήποτε αιτών έχει το δικαίωμα να ζητήσει από δικαιοδοτικό όργανο να ελέγξει εάν η εθνική νομοθεσία και η εφαρμογή της πληρούν τις ανωτέρω προϋποθέσεις.

- 2) Για την υπαγωγή στην κατηγορία των «συντηρούμενων» μελών της οικογένειας πολίτη της Ένωσης κατά το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38, η σχέση εξαρτήσεως πρέπει να υφίσταται στη χώρα προελεύσεως του ενδιαφερόμενου μέλους της οικογένειας, τούτο δε τουλάχιστον κατά τον χρόνο στον οποίο αυτό ζητεί να εγκατασταθεί μαζί με τον πολίτη της Ένωσης από τον οποίο συντηρείται.
- 3) Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2004/38 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη, κατά την άσκηση της διακριτικής τους ευχέρειας, μπορούν να επιβάλλουν ιδιαίτερες απαιτήσεις αναφορικά με τη φύση και τη διάρκεια της σχέσεως εξαρτήσεως, υπό την προϋπόθεση πάντως ότι οι απαιτήσεις αυτές, αφενός, συνάδουν με τη συνήθη έννοια των όρων του

άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/38, που προσδιορίζουν τη σχέση εξαρτήσεως, και, αφετέρου, δεν καθιστούν τη διάταξη αυτή άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας.

- 4) Δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/38 το ζήτημα κατά πόσον η χορήγηση δελτίου διαμονής κατά το άρθρο 10 της οδηγίας αυτής μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση της εξακολουθήσεως στο κράτος μέλος υποδοχής της, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, σχέσεως εξαρτήσεως.

(υπογραφές)